

MÄNTTÄ-VILPPULA TAIDEKAUPUNKI

KOULUJEN RETKI- JA LEIRIKOULUOPAS

TIETOJA JA OHJEITA KOULUN ULKOPUOLELLA TAPAHTUVAAN OPETUKSEEN

Sivistys- ja kulttuurilautakunta 16.5.2023 § 95

SISÄLLYS

1.	KOULUN ULKOPUOLISEN OPETUKSEN JA LEIRIKOULUN JÄRJESTÄMINEN	2
2.	LEIRIKOULUN SUUNNITTELIJAN MUISTILISTA	4
3.	LEIRIKOULUN SUUNNITTELU	6
3.1	Oppilaiden osallisuuden tukeminen.....	6
3.2	Yhteistyö huoltajien kanssa	8
3.3	Tavoitteet ja toteuttamistavat	8
3.4	Tiedottaminen	9
3.5	Ohjelman suunnittelu ja toteutus.....	9
3.6	Vastuu- ja valvontakysymykset	10
3.7	Leirikoulusopimus	11
4.	VARAINHANKINTA	12
4.1	Perusopetuksen maksuttomuuden periaate	12
4.2	Oppilailta perittävien maksujen periaatteet.....	12
4.3	Ideoita varainkeruuseen	13
4.4	Tilin avaaminen	15
4.5	Varojen hoito.....	15
5.	VAKUUTUKSET.....	17
6.	ONGELMATILANTEITA.....	20
7.	MUUTA TÄRKEÄÄ MUISTETTAVAA.....	21
8.	LEIRIKOULUN JÄLKEEN	21
9.	HYÖDYLLISIÄ INTERNET-LINKKEJÄ LEIRIKOULUN JA RETKIEN SUUNNITTELUUN	22
10.	LOMAKKEET	22

1. KOULUN ULKOPUOLISEN OPETUKSEN JA LEIRIKOULUN JÄRJESTÄMINEN

Leirikoulu on koulun ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa, joka pohjautuu opetusta säätelevään lainsäädäntöön, opetussuunnitelmaan sekä Opetushallituksen linjauksiin. Leirikoulu kestää yleensä 2–5 päivää ja se suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä opettajan, oppilaiden ja huoltajien kanssa. Leirikoulu on yhdistelmä leiri- ja kouluelämää, jossa teoria ja käytäntö sulautuvat yhteen. Leirikoulussa opitaan konkreettisesti monia koulussa käsiteltäviä asioita, mutta ennen kaikkea sosiaalisia taitoja ja yhdessä oloa.

Leirikoulut ja retket sekä muu koulun ulkopuolella järjestettävä toiminta ovat tärkeitä opetuksen muotoja. Retkien avulla voidaan monipuolistaa oppimisympäristöä sekä edistää uusien ja erilaisten menetelmien sekä työtapojen käyttöä. Se, että asioita päästään välillä harjoittelemaan oikeassa ympäristössä ja tilanteissa, parantaa oppilaiden aktiivisuutta ja oppimismotivaatiota. Siksi se on omiaan myös lisäämään oppilaiden hyvinvointia ja osallistuvaa kansalaisuutta.

Oppaan tarkoituksena on toimia Mänttä-Vilppulan kaupungin yhteisenä ohjeena koulun ulkopuolella tapahtuvan opetuksen järjestämiseen ja vastata kysymyksiin, joita retkien järjestely herättää. Oppaassa on käsitelty erityisesti leirikoulun järjestämistä, suunnittelua ja mm. varojen keruun organisointia. Oppaan lopussa on liitteenä myös opettajan avuksi erilaisia lomakkeita leirikoulujen ja retkien järjestämiseen liittyen.

Leirikoulun järjestäminen on usein työläs prosessi, mutta useimmiten kannattava pedagogisesti. Parhaimmillaan leirikoulu tarjoaa ikimuistoisia elämyksiä lisäten opiskelumotivaatiota ja kohottaen luokkahenkeä. Leirikoulujen avulla luodaan toimintakulttuuria, johon kuuluu vuorovaikutus ja yhteistyö. Varojen kerääminen sekä oppilaiden itse ja yhteistyössä huoltajien kanssa tekemä työ varojen kartuttamiseksi konkretisoi oppilaille yhteisen päämäärän saavuttamista ponnistelujen kautta. Siksi on merkityksellistä, että koulu ja opettaja osoittavat myönteistä asennetta leirikouluja kohtaan. Leirikoulujen järjestäminen on kuitenkin opettajille vapaaehtoista.

2. LEIRIKOULUN SUUNNITTELIJAN MUISTILISTA

Leirikouluja voidaan järjestää sekä kotimaassa, että ulkomailla yhteistyössä erilaisten leirikoulukeskusten kanssa. Opetusta järjestetään entistä enemmän hyödyntäen monipuolisia oppimisympäristöjä, työtapoja ja yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Koulun ulkopuoliseksi opetuksiksi lasketaan yhdenkin oppitunnin pitäminen muualla kuin koulun alueella (esim. liikuntatunti urheilukentällä). Siksi on hyvä muistaa muutamia asioita järjestettäessä opetusta koulun ulkopuolella, oli kyseessä sitten yksittäinen oppitunti tai leirikoulu.

Vastuu ja valvojat	Opettajan vastuu oppilaistaan on jakamaton. Opettaja on vastuussa oppilaista, vaikka toimintaa ohjaisi ulkopuolinen asiantuntija. Koska opettajan vastuu oppilaista on jakamaton, on opettajalla päätäntävalta myös matkakohteesta ja siihen liittyvistä järjestelyistä. Opettajalla on siis oikeus turvallisuuden vedoten kieltäytyä esimerkiksi tietyistä matkakohteista. Valvojia tulee olla mukana riittävä määrä. Opettaja ja rehtori arvioivat retkelle lähtevien valvojien määrän ja sen tarvi-taanko mukaan koulunkäynninohjaaja tai muita aikuisia. Ensisijaisesti kuitenkin huoltajat toimivat muina valvojina. Vastuu- ja valvontakysymyksistä tarkemmin kappaleessa 3.7.
Kirjaaminen vuosisuunnitelmaan	Kouluretkien ja leirikoulujen on oltava koulun toimintaa, siksi ne täytyy aina olla kirjattuna koulun vuosisuunnitelmaan.
Retkikohteen valinta ja retken suunnittelu	Kohde on valittava siten, että se on turvallinen, oppilaat ja heidän käyttäytymisensä huomioon ottaen. Suunnittele retki ajoissa ja huolellisesti. Tiedosta riskit ennalta, jotta voit hallita ne hyvin. Selvitä mm. osallistujien allergiat ja muut rajoitteet retken kannalta. Varmista että mukana on kaikki tarpeellinen mm. ensiaputarvikkeet ja osallistujilla riittävät varusteet. Kokopäivän retkillä täytyy selvittää mahdollisuus ruokailuun tai eväisiin. Retkikohteen valinnasta ja retken suunnittelusta tarkemmin luvussa 3.
Pelissäännöistä so-piminen	Sovi hyvissä ajoin käyttäytymissäännöt selviksi oppilaiden kanssa. Tiedota retken pelissäännöistä ja koulun ulkopuolella tapahtuvasta opetuksesta myös huoltajille. Opettajan on oltava tavoitettavissa puhelimitse retken aikana ja hänellä tulee olla mukanaan tärkeät yhteystiedot mm. rehtori, huoltajat, oppilaat. Oppaan lopussa on opettajan avuksi laadittu leirikoulusopimus allekirjoitettavaksi sekä oppilaalle että huoltajalle, jossa on kirjattuna yleiset säännöt ja toimintatavat, sekä menettelytavat ja seuraamukset sääntöjä rikottaessa.
Leirikoulu opetus-suunnitelman perusteissa	Leirikoulussa toteutettava opetus perustuu aina opetussuunnitelmaan. Opetussuunnitelman tavoitteissa mainitaan pyrkimys laaja-alaiseen oppimiseen eri oppiaineita hyödyntämällä

	erilaisissa oppimisympäristöissä. Leirikoulu on myös mainittu opetussuunnitelmassa erikseen yhtenä opetuksen eheyttämisen keinona. Leirikoulut tarjoavatkin mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.
Vakuutusturva	Huoltajille pitää tiedotteissa kerrata kunnan puolelta voimassa oleva ja ajantasainen vakuutusturva. Pidemmällä luokkaretkillä sovitaan huoltajien kanssa oppilaiden lisävakuuttamisesta. Jotta kunnan vakuutukset ovat voimassa, tulee retken olla koulun toimintaa eli kirjattuna vuosisuunnitelmaan. Vakuutusturva ei kata kuljetuksia omilla autoilla, tästä syystä opettaja tai huoltajat eivät saa kuljettaa oppilaita omilla autoillaan koulun ulkopuoliseen opetukseen liittyvillä matkoilla tai leirikoulussa. Oppilaiden kuljettaminen omalla autolla on sallittua ainoastaan pakottavissa tilanteissa, esimerkiksi hätätapauksissa. Vakuutuksista tarkemmin luvussa 5.
Varainhankinta	Leirikoulun varojenkeruun toteuttaminen vaatii aikaa ja huoltajien aktiivisuutta. Opettajilla ei ole velvollisuutta osallistua rahan hankintaan eikä vastuuta retkikassasta. Opettajan tulee kuitenkin olla selvillä vastuuhenkilöistä ja rahanhankinnasta. Varojen hoidosta on annettu tarkemmat ohjeet tässä oppaassa. Varainhankinnasta tarkemmin luvussa 4.
Toteutus	Huolellisen valmistelun ohella suunnitelman mukainen toteutus on paras tae siitä, että retkestä tulee onnistunut ja turvallinen. Valvonta tulee olla aukotonta ja vahingoittumisvaara vähäinen. Kannattaa kuitenkin tiedostaa, että vaikka opettaja tekee varmasti voitavansa, vahinkoja voi sattua.
Vapaaehtoisuus	Retkien ja leirikoulujen järjestäminen on opettajalle ja koululle vapaaehtoista. Koulut järjestävät niitä taloudellisten edellytystensä puitteissa. Opettajaa tai koulua ei voi siis velvoittaa järjestämään leirikoulua tai retkeä.
Korvaukset	Vuosisuunnitelmaan merkitty leirikoulu on opettajalle virkamatka, josta maksetaan virkaehtosopimuksen mukaiset korvaukset koulujen määrärahojen puitteissa.
Leirikoulun tai retken peruminen	Vaikka leirikouluprosessi olisi aloitettu, on opettajalla oikeus perua matka, jos hän katsoo, ettei matkalle lähtevä luokka tai ryhmä hänen mielestään kykene suoriutumaan matkan haasteista. Perusopetuslaki kuitenkin estää opettajaa epäämästä leirikoulun yksittäiseltä oppilaalta, vaikka oppilas käyttäytyisi koulussa sääntöjen vastaisesti. Opettaja voi kuitenkin keskustella oppilaan huoltajien kanssa tai perua koko matkan. Oppilaiden ja huoltajien osalta matkan peruuntumisesta tarkemmin luvussa 6.

3. LEIRIKOULUN SUUNNITTELU

Leirikoulua varten täytyy laatia selkeä suunnitelma, josta selviävät leirikoulun tavoitteet ja varojen keruun vaatimat toimenpiteet. Ensiksi on valittava leirikoulun kohde ja päätettävä alustavasti retken ohjelmasta. Leirikoulusuunnitelma täytyy toimittaa koulun rehtorin hyväksyttäväksi. On tärkeää kyetä heti alussa hahmottamaan kustannuksia ja sitouttamaan sekä oppilaat että vanhemmat hankkeeseen. Leirikoulusuunnitelmasta tulee tulla ilmi myös leirikoulun ajankohta, järjestelyt, tavoitteet ja valvojat. Toimintasuunnitelman liitteenä rehtorille toimitetaan suunnitelma varainkeruusta. Tämän oppaan lopussa on liitteenä opettajan avuksi toimintasuunnitelmalomake ja varainkeruusuunnitelman pohja. Suunnitelmassa kannattaa sopia myös käytännöistä leirikoulun peruuntumisen varalta tai sen varalta, että jonkun rahoitushankkeessa mukana olleen osallistuminen jostain syystä estyy.

3.1 Oppilaiden osallisuuden tukeminen

Lapsilla ja nuorilla on oikeus olla mukana heitä koskevassa päätöksenteossa ja heidän mielipidettään on kuultava. Oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen tulisi olla myös koulutyön järjestämisen perustana. Leirikoulun suunnittelu tarjoaa hyvän mahdollisuuden oppilaiden osallisuuden tukemiseen. Oppilaiden osallistuminen ja heidän kuulemisensa yhteisten projektien suunnittelussa on luonteva tapa osallisuuden vahvistamiseen. Muista, että leirikoulu suunnitellaan ja toteutetaan ensisijaisesti oppilaille - ei esimerkiksi vanhemmille - joten oppilaiden toiveet tulisi ottaa huomioon. Oppilaat voi ottaa osallisiksi koko leirikouluprojektin suunnitteluun:

1. **Leirikoulukohteen valinta.** Jos mahdollista, ota oppilaat mukaan kohteen valintaan. Kohteet voi rajata etukäteen vaihtoehtoisiksi vanhempainillassa, joista oppilaat saavat äänestää ja perustella mielipiteensä.
2. **Leirikoulun varainkeruu.** Varainkeruu on yksi leirikouluprojektin keskeisimpiä tehtäviä. Ota oppilaat mukaan varainkeruun suunnitteluun ja toteutukseen. Miettikää yhdessä, kuinka paljon rahaa tarvitaan ja millaisilla eri tavoilla sitä kerätään. Näin toteutate yrittäjyyskasvatusta parhaimmillaan! Osalle oppilaista leirikouluun liittyvä varainkeruu saattaa olla ensikosketus rahan määrätietoisemmasta käsittelystä. Varainkeruusta vastaaminen on huoltajien tehtävä.
3. **Leirikouluohjelman rakentaminen.** Leirikouluohjelman voi rakentaa joko kokonaan itse suunnitellen ja toteuttaen, mutta useissa leirikeskuksissa on myös erilaisia ohjelmavaihtoehtoja valittavina. Anna oppilaille mahdollisuus vaikuttaa ohjelman sisältöön. Oppilaat voivat olla esimerkiksi vastuussa itse iltaohjelman suunnittelusta ja toteutuksesta pienryhmissä. Jos ohjelmia valitaan leirikeskuksen tarjonnasta, tulisi oppilaat ottaa mukaan ohjelmien valintaan.
4. **Leirikoulun pelisäännöt.** Ennen leirikouluun lähtöä kannattaa oppilaiden kanssa laatia yhteiset pelisäännöt, jotka jokainen hyväksyy. Mikäli oppilaat ovat

itse mukana sääntöjen tekemisessä, on niihin sitoutuminen myös todennäköisempää. Tässä yksi toiminnallinen ehdotus pelisääntöjen muodostamiseen:

Jakautukaa luokassa pienryhmiin. Jokainen pienryhmä saa ensin miettiä, mitkä heidän mielestään on viisi tärkeintä asiaa, jotta jokaisella on hyvä olla leirikouluissa. Kun kaikki ovat rauhassa miettineet, saa jokainen ryhmä kertoa ajatuksensa. Samalla opettaja kirjoittaa esille tulleet asiat ylös taululle. Kun kaikki ryhmät ovat saaneet sanoa listansa, voidaan siihen vielä lisätä asioita, jos jollekulle tulee vielä jotain mieleen.

Kun lista on valmis, saa jokainen äänestää 2-3 (riippuen asioiden määrästä) asiaa. Äänestäminen tapahtuu silmät kiinni käsiäänestyksenä. Opettaja lukee asian kerrallaan ja laskee äänet. Kun kaikki taulun asiat on käyty läpi ja jokainen on saanut äänestää, katsotaan mitkä asiat ovat äänestyksen perusteella tärkeimpiä, jotta kaikilla olisi leirikouluissa hyvä olla. Näistä muokataan yhteiset leirikoulun pelisäännöt. Opettaja voi täydentää sääntöjä käytännön asioilla, esimerkiksi rahan käytöllä ja nukkumaanmenoajoilla, mikäli ne eivät tule esille sääntötyöskentelyssä.

3.2 Yhteistyö huoltajien kanssa

On hyvä muistaa, että yksikään leirikoulu ei onnistu vain opettajan toimesta tai yksin oppilaiden tekemänä, vaan se vaatii kaikkien sidosryhmien yhteistyötä ja halua toimia yhteistä päämäärää kohti. Oppilaat ja etenkin huoltajat ovat avainasemassa leirikouluhankkeen aloittamisessa. Opettajan kannattaa mahdollisimman ajoissa keskustella huoltajien kanssa, löytyykö heiltä halua leirikouluprojektiin. On tärkeää heti alussa sitouttaa huoltajat hankkeeseen mukaan. Lopullinen vastuu ja päätäntävalta leirikoulun ja retken järjestelyistä on aina opettajalla. Opettaja on oikeutettu tekemään lopullinen päätös leirikoulukohteesta sekä toiminnan sisällöstä ja hänen tehtävänä on huolehtia leirikoulun tai retken pedagogisesta perustasta. Vanhemmat eivät voi määrätä retken ohjelmaa, kohdetta eivätkä sisältöä, koska leirikoulu on aina opintokokonaisuus ja osa koulun toimintaa.

Tärkeä pohja onnistuneelle yhteistyölle rehtorin, opettajien, oppilaiden ja huoltajien välillä on se, että vastuukysymykset selvitetään kaikille osapuolille. Kaikkien tulee olla perillä omasta vastuustaan. Opettajalla on aina päävastuu ja ylin päätäntävalta leirikoulun ja retken järjestelyistä, kohteesta ja ohjelmasta. Huoltajat puolestaan vastaavat varojenkeruusta.

3.3 Tavoitteet ja toteuttamistavat

Leirikoulu liittyy aina opetussuunnitelman toteuttamiseen ja siksi jo suunnitteluvaiheessa on pohdittava toiminnan tiedolliset, taidolliset ja elämykselliset tavoitteet. Näiden lisäksi on muistettava painottaa ilon, virkistyneen ja sosiaalisuuden merkitystä. Tavoitteet määrittävät sen, millainen leirikoulusta tehdään.

Leirikoulun erilaisia toteuttamistapoja ovat esimerkiksi:

- Teemaleirikoulu (rakentuu tietyn aihekokonaisuuden ympärille)
- Kohdeleirikoulu (toteutetaan tietyssä kohteessa hyödyntäen sen mahdollisuuksia)
- Liikkuva leirikoulu (siirrytään paikkakunnalta toiselle suunnitelman mukaan)
- Vaellusleirikoulu (vaativa muoto, joka liittyy yleensä luonnossa liikkumiseen)

Retkikohte valitaan yhdessä osallistujien kanssa. Opettajan on aina syytä etukäteen tutustua paikan mahdollisuuksiin ja riskeihin vaarojen välttämiseksi. Retkikohteesta on selvitettävä palvelujen taso ja laajuus ja muistettava tässä kohdin se, että edes ns. ”valmiin paketin” tilaaminen ei vapauta opettajaa kokonaisvastuusta.

Retkikohteen on aina vastattava osallistujien ikäkautta, kehitystasoa ja tavoitteita. On myös tarpeen selvittää ensiavun ja lääkärin saatavuus, allergiat ja muut rajoitteet sekä

kohteen ohjaajien/valvojien määrä. Paikkaa valittaessa on hyvä muistaa, että eri leirikouluystävien tiedot, taidot ja valmiudet ovat vaihtelevia, joten onkin suositeltavaa käyttää Suomen leirikoulu yhdistyksen jäsenyrityksiä.

Mikäli leirikoulu suuntautuu ulkomaille, on syytä etukäteen selvittää kohdemaan kulttuuri ja tavat. Ulkomaille matkustettaessa tulee muistaa myös mm. vakuutus-, passi-, valuutta- ja rokotusasiat.

3.4 Tiedottaminen

Tiedottaminen on erittäin tärkeää onnistuneen leirikouluhankkeen kannalta. Mitä varhaisemmassa vaiheessa ja enemmän osapuolet saavat tietää leirikoulun matkasuunnitelmasta, sen parempi. Huoltajien kanssa sovittavia ja heille tiedotettavia asioita ovat ainakin:

- leirikoulun tavoitteet
- varainhankinta
- kohde, ohjelma ja aikataulut
- leirivarusteet ja matkajärjestelyt
- opettajan ja matkakohteen yhteystiedot
- ajantasaiset vakuutusehdot
- vastuukysymykset
- leirin järjestyssäännöt

Huoltajille tulee järjestää suunnitteluvaiheessa leirikoulupalaveri, jossa päätetään leirikoulun pääseikoista. Muuten tiedottamista hoidetaan kirjallisilla tiedotteilla huoltajien kanssa esimerkiksi Wilman välityksellä.

3.5 Ohjelman suunnittelu ja toteutus

Leirikoulun ohjelma on laadittava osallistujien kehitystason mukaiseksi. Opettaja laatii ohjelman yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa ja sen tulisi olla mahdollisimman yksityiskohtainen, niin että se sisältää toiminnot, vastuhenkilöt ja aikataulut. On muistettava myös laatia mahdollisesti kouluun jäävien oppilaiden opetus- ja muut järjestelyt.

LEIRIKOULUN OHJELMAA SUUNNITeltaessa on ensiksi hyvä arvioida ainakin seuraavat asiat:

- majoitus ja peseytyminen
- ruokailujen järjestäminen
- siivous ja jätehuolto
- sairaanhoito- ja hätätapaukset
- kuljetukset ja siirtymiset.

ERITYISESTI OPETTAJAN VASTUULLA OVAT MYÖS:

- leirivarusteluettelo
- turvalliset ryhmäjaot esim. majoituksessa
- varasuunnitelman laatiminen poikkeuksellisen huonon sään varalle
- työnjako ja käskytykset
- valvojien nimeäminen eri toimintoihin
- varmistaminen, että valvojat ja oppilaat ovat ymmärtäneet ohjeet ja säännöt sekä myös toimivat niiden mukaan
- painottaminen valvojille, että aina on tiedettävä, missä kukin ryhmän jäsen on
- yöpäivystyksen järjestäminen.

TURVALLISUUDESTA ON HUOMIOITAVA MM.:

- ohjelmassa mainittava mahdollinen uiminen ja uintiryhmiä muodostettaessa varmistettava ryhmäkoon valvottavuus. Opettajan on etukäteen tiedettävä oppilaiden uimataidon taso
- tilojen palohälyttimet, poistumistiet, sammuttimet ja ensiapuvälineet on oltava kaikkien tiedossa
- ennen leirikoulua opettajan olisi syytä mahdollisuuksien mukaan opettaa oppilaille ja mukana oleville huoltajille oikea toiminta hätätilanteissa esim. eksytyessä, tapaturmissa tai tulipalossa
- maastossa liikuttaessa ensiapulaukku on oltava aina mukana.
- osallistujien allergiat ja muut rajoitteet tulee selvittää ennen leirikouluun lähtöä.

3.6 Vastuu- ja valvontakysymykset

Koska opettaja ei käytännössä voi vetää leirikoulua yksin, on sovittava, että mukaan lähtee valvojiksi muita aikuisia – ensisijaisesti oppilaiden huoltajia. Ohjenuorana voidaan pitää yhtä valvojaa kymmentä oppilasta kohden, riippuen toki siitä, millainen luokka on kyseessä. Valvojia on oltava riittävästi ihanteellista olisi, että leirikouluun saataisiin sekä mies- että naispuolinen valvoja esimerkiksi saunomisten ja uintien valvontaa helpottamaan.

Leirikoulussa mukana olevat vanhemmat tai muut aikuiset ovat avustamassa opettajaa. Heillä ei ole kuitenkaan opettajalle kuuluvaa vastuuta ja oikeuksia oppilaiden ohjelmointiin, vaan he avustavat opettajaa siinä, että leirikoulu toteutuu leirikoulusääntöjä noudattaen. Tärkeintä on taata jokaiselle turvallinen leirikoulu.

Vaikka opettaja jakaisi leirikoulun aikana erilaisia valvontatehtäviä, opettajan on muistettava, että ainoastaan hänellä on lopullinen ja jakamaton vastuu oppilaista koko leirikoulun ajan ympärivuorokautisesti. Vaikka leirikouluohjelma olisi ulkopuolisen tahon

suunnittelema ja ohjaama, on opettajalla silti vastuu oppilaistaan. Opettajalla on mahdollisuus oppilaita valvoessa ja seuratessaan myös oppia jotakin uutta esimerkiksi luokkansa ryhmädynamiikasta.

Vuosisuunnitelmaan merkitty leirikoulu on opettajalle ja koulun muulle henkilökunnalle virkamatka, josta maksetaan virkaehtosopimuksen mukaiset korvaukset koulujen määrärahojen puitteissa. Kun koulun ulkopuolella annettava opetus on kirjattu koulun vuosisuunnitelmaan, leirikoulu on koulun opetusta ja kunnan vakuutus korvaa sattuneet vahingot ja tapaturmat lainsäädännön mukaisesti. Kaikki sopimukset varauksista lähtien on syytä aina tehdä kirjallisena ja ne kannattaa säilyttää. Jos jokin menee vikaan, kirjeet, sähköpostit ja muut kirjalliset viestit ovat tärkeitä todisteita.

3.7 Leirikoulusopimus

Kaikkien huoltajien on oltava selvillä luokkaretken yksityiskohdista ja heiltä on saatava kirjallinen suostumus siitä, että heidän lapsensa voi osallistua leirikouluun. Leirikoulusta laaditaan sopimus, jonka allekirjoittavat opettaja, oppilas ja huoltaja. Leirikoulun säännöt toimitetaan allekirjoitetun paperin ohessa. Näin varmistetaan, että kaikki osapuolet sitoutuvat noudattamaan leirikoulun sääntöjä. Lopussa on liitteenä opettajan avuksi leirikoulusopimus jaettavaksi ja täytettäväksi oppilaille ja huoltajille.

4. VARAINHANKINTA

Mikäli oppilailta ja huoltajilta löytyy intoa ja halua toteuttaa leirikouluhanke, on hyvissä ajoin ryhdyttävä suunnittelemaan tapoja, joilla rahoitus hankitaan. Varainhankinta ei kuulu opettajan tai koulun tehtäviin, vaan retkien ja leirikoulujen varainhankinnasta lopullinen vastuu on aina huoltajilla ja huoltajien innokkuus järjestelyihin, ja varainhankintaan määräävät pitkälti sen millainen leirikoulu ja millaisia retkiä koulussa kyetään järjestämään. Koulu ja opettaja eivät vastaa vanhempien ja oppilaiden hankkimasta rahoituksesta, vaan huoltajien keskuudesta valitaan vastuuhenkilöt, jotka ottavat vastuun rahoituksen hankinnan organisoinnista, kirjanpidosta ja varojen tallettamisesta. Varojen käytön periaatteet selkeytetään heti projektin alussa koulun kanssa, vaikka huoltajat ovatkin varojen keruun vastuunkantajia. Varainkeruusta ja tulevista kuluista tehdään selkeä suunnitelma, jonka rehtori hyväksyy leirikouluun suunnitelman yhteydessä.

4.1 Perusopetuksen maksuttomuuden periaate

Tärkein periaate leirikoulun rahoituksen suunnittelussa on perustuslain 16 §:n mukainen perusopetuksen maksuttomuus oppilaalle. Kaikilla oppilailla on oltava mahdollisuus osallistua leirikouluun eikä rahan keruuseen osallistuminen tai rahan hankkimiseksi tehty työ saa olla edellytys, este tai kynnys leirikouluun osallistumiselle.

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun opetussuunnitelman ja siihen perustuvan vuotuisen suunnitelman mukaiseen toimintaan huolimatta siitä, onko hän tai hänen huoltajansa osallistunut varojen keräykseen. Retket ovat **yhdenvertaista koulun toimintaa muun opetuksen kanssa**, joten niiden tulee olla oppilaalle maksuttomia, kuten lainsäädäntö edellyttää. <https://www.oph.fi/fi/usein-kysytya/leirikoulusta-perittavat-maksut-perusopetuslain-mukaisessa-opetuksessa>

Tämä tarkoittaa sitä, että **varojen keruun tulee aina olla oppilaalle ja hänen huoltajilleen vapaaehtoista**. Varoja kerätään koko luokan yhteiseen kassaan, eikä oppilaskohtaista kirjanpitoa käytetä. Varainkeruu siis perustuu vapaaehtoisuuteen ja kaikki kerättävät varat ovat jokaiselle luokkaliselle yhteisesti kuuluvaa omaisuutta riippumatta lapsen tai lapsen perheen panostuksesta varainkeruuseen.

4.2 Oppilailta perittävien maksujen periaatteet

Koululuokka saa järjestää rahankeräyksen ilman rahankeräyslupaa. Mukana tulee olla vähintään yksi täysivaltainen henkilö, joka on vastuussa rahankeräyksestä. Rahaa voidaan kerätä vain päiväkodin ryhmän, koululuokan, päiväkodin tai koulun taikka jonkun muun tahon järjestämässä tilaisuudessa ja varat tulee käyttää opiskelun edistämiseen. Esimerkiksi leirikoulun tai luokkaretken rahoittaminen tällä tavalla on mahdollista.

Peruskouluissa tulee vallita taloudellinen tasa-arvo oppilaiden kesken sekä yksittäisen koulun sisällä, että eri koulujen välillä. Tämän vuoksi kohtuullinen rahankeruu kouluissa on sallittua, mutta se ei saa vaarantaa taloudellista tasa-arvoa ja sen yksityiskohdista tulee tarkasti sopia.

Mahdolliset uudet oppilaat ovat oikeutettuja osallistumaan leirikouluun, eikä heitä voida velvoittaa tiettyyn raha- tai työsuoritukseen, joka on toteutettu jo aiemmin. Tässä kohtaa voidaan kuitenkin soveltaa tasapuolisuuden nimissä kohtuullisuusperiaatetta niin, että jos muilta oppilailta on kerätty viikko- / kuukausimaksuja leirikoulua varten, voidaan uudelta oppilaalta periä myös näitä maksuja kohtuullisuuden nimissä. Tällaisiin tilanteisiin on varauduttava prosessin aikana ja ne on tarvittaessa pyrittävä rahoittamaan keräämällä ylimääräistä rahaa tilanteiden varalle. Mikäli yhteisesti kerättyä ylimääräistä rahaa jää käyttämättä, ne tulee käyttää luokan yhteiseen toimintaan.

Leirikouluhankkeen alussa laadittuun sopimukseen on kirjattava kerättyjen rahojen kohtalo siinä tapauksessa, että hanke peruuntuu ja samoin on tarpeen sopia, millä tavoin rahoja voidaan käyttää vaihtoehtoiseen toimintaan. Mikäli rahojen keräämiseen osallistunut oppilas vaihtaa koulua, käytetään kohtuullista palauttamisperiaatetta niin, että oppilaan itse tuomat ja huoltajien antamat talletukset voidaan palauttaa. Sen sijaan sellaisia rahoja, jotka on kerätty yhteisesti esimerkiksi myyntityöllä, tapahtumilla tai talkoilla, on vaikea erotella ja jakaa, joten ne kannattaa pitää leirikoulutilillä muuttotilanteissakin.

4.3 Ideoita varainkeruuseen

Leirikoulun varainkeruu voi olla yrittäjäyyskasvatusta parhaimmillaan! Varainkeruun aikana konkretisoituu käytännössä budjetin tekeminen ja rahan käsittely. Oppilaiden kanssa onkin hyvä miettiä yhdessä, kuinka paljon rahaa tarvitaan ja millaisilla eri tavoilla sitä kerätään.

1. Viikko-/kuukausimaksut

Rahaa voidaan hankkia kohtuullisen suuruisilla luokan tilille talletettavilla maksuilla. Jos rahaa päätetään kerätä maksuilla, tulee muistaa, ettei se saa vaarantaa oppilaiden taloudellista tasa-arvoa. Huoltajien kanssa on sovittava, kerätäänkö leirikoulukustannuksia suoraan oppilailta ja heidän huoltajiltaan ja jos, niin millaisissa erissä. Huoltajat ja opettaja voivat laatia sopimuksen myös oppilaille siten, että oppilaat sitoutuvat kotona esimerkiksi siivoamaan maksuja vastaan.

2. Myyntityö

Nykyisin on monia yrityksiä, jotka tarjoavat erilaisia tuotteita myyntiin retkien varainkeruuta varten. Usein tuotteiden maksaminen suoritetaan vasta jälkikäteen ja ylijäävät tuotteet saa palauttaa. Myyntityön suhteen on kuitenkin muis-

tettava, että oppilaita ei ole koulun puolesta vakuutettu, ja myyntityöhön vaaditaan alle 15-vuotiailta huoltajan suostumus. Jokaisen huoltajan on huolehdittava tarvittaessa oman lapsensa vakuuttamisesta esim. tapaturman varalta. Näissä tilanteissa on huolehdittava oppilaiden turvallisuudesta, koska myynti tapahtuu useimmiten ilta-aikaan. Huoltajien on järjestettävä myös riittävä valvonta ja kuljetukset, sekä huoltajien kannattaa laatia myös virallinen saatekirje myyntityön tueksi. Tällä ehkäistään väärinkäytöksiä ja helpotetaan myyntityötä. Myyntityö, niin kuin yhteisten tapahtumien järjestäminenkin, opettavat lapsia työskentelemään yhteisen päämäärän eteen ja lisäävät heidän kuluttajatietoisuuttaan.

Myytävää tuotetta valitessa kannattaa miettiä myynnin ajankohtaa ja tuotteiden kysyntää. Usein sellaiset tuotteet, joita ihmiset käyttävät päivittäin, ovat helpoimpia saada kaupaksi. Toinen vaihtoehto on valmistaa tuotteita, kuten joulukortteja, virpomavitsoja tai muita pieniä käsitöitä myyntiin itse. Luokan kanssa hauskaa on myös valmistaa esimerkiksi luokan oma kalenteri tai järjestää leivonnaismyyjäiset koululla koulun oppilaille ja opettajille.

3. Tapahtumien järjestäminen

Erilaisten tapahtumien ja tempausten järjestäminen kohottaa samalla myös luokkahenkeä. Leirikoulua varten voidaan järjestää esimerkiksi kirpputori tai kouludisco. On kuitenkin muistettava, että koulun tiloissa järjestettävistä tapahtumista ei vastaa koulu, vaan tapahtumasta vastuussa olevat huoltajat. Huoltajat huolehtivat muun muassa luvista, myymisestä ja järjestyksenvalvonnasta sekä tapahtuman tuottojen tallettamisesta luokan tilille.

Lisäksi luokan kanssa on mahdollista päästä avustamaan erilaisiin paikallisiin tapahtumiin esimerkiksi keräämään roskia, haravoimaan taloyhtiöiden pihoja tai paketoimaan lahjoja. Kannattaakin ottaa rohkeasti yhteyttä paikallisiin toimijoihin. Usein myös vanhempien työpaikkojen joukosta saattaa löytyä tällaisia yrityksiä. Luokan kanssa voidaan myös keksiä myytäväksi sopivia palveluita kuten siivousta tai koiran ulkoilutusta. Palveluita voidaan myydä esimerkiksi naapureille ja sukulaisille.

4. Arpajaiset

Arpajaisten järjestämistä koskee arpajaislaki, jonka rajoitukset kannattaa tarkistaa paikalliselta poliisilaitokselta. Arpajaisiin ei tarvitse lupaa, jos arpajaiset täyttävät pienarpajaisten molemmat tunnusmerkit. Voittojen yhteenlasketun arvon on oltava vähintään 35 % arpojen yhteenlasketusta myyntihinnasta ja pienimmän voiton tulee olla vähintään yhtä suuri kuin arvan hinta. Pienarpajaisissa arpojen yhteenlaskettu myyntihinta saa olla enintään 2 000 euroa ja miniatyyriarpajaisissa 500 euroa. Järjestelyjä aloitettaessa voi olla yhteydessä poliisilaitokseen, joka neuvoo asiassa. Jos arpajaiset vaativat luvan hankkimista, tästä vastaavat huoltajat.

5. Sponsorit

Leirikouluhankkeelle voi kysyä sponsorointia esim. paikallisilta yrityksiltä. Vastineeksi yritykset tavallisesti haluavat logonsa esille hankkeen yhteydessä. Tällaisessa tilanteessa on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää tiedottaa oppilaille ja huoltajille siitä, että kyseessä on sponsoroitu hanke ja mikä tahosponsoroinnin takana on. Sponsorointi ja muu kaupallinen yhteistyö ei saa hämärtää koulutuksen järjestämisen perustaa, joka on lakisääteisessä julkisessa rahoituksessa. Se ei saa myöskään johtaa koulun riippuvuuteen tuen antajasta. Sponsorin soveltuvuutta arvioitaessa on huomioitava sponsorin toimiala ja tuotteet. Sponsorina eivät voi toimia esimerkiksi alkoholia tai tupakkatuotteita myyvät yritykset eivätkä poliittiset puolueet. Sponsoroinnista on aina syytä tehdä kirjallinen sopimus ja varmistaa, että mahdollisten epäkohtien ilmetessä se on mahdollista nopeasti purkaa.

4.4 Tilin avaaminen

Leirikoulun suunnittelua varten luokkaan on hyvä perustaa luokkatoimikunta tai vanhempien tiimi. Luokkatoimikunnan perustaminen voi lähteä liikkeelle yksittäisen vanhemman aloitteesta. Luokkatoimikunnan perustamiskokoukseen tulee kutsua luokan kaikki vanhemmat. Luokanopettaja/ryhmänohjaaja välittää mielellään valmiin kutsun kaikille vanhemmille. On tärkeää käyttää useampaa viestintäkanavaa, jotta viesti tavoittaisi kaikki perheet.

Luokkatoimikunnan perustamisen yhteydessä tulee tehdä pöytäkirja tai vastaava lailisuusasiakirja, josta käy ilmi, että vanhemmat ovat yhteisessä kokoontumisessaan perustaneet luokkatoimikunnan ja päättäneet avata tilin leirikoulun toteuttamista varten. Pöytäkirja tarvitaan tilin avaamisen yhteydessä. Pöytäkirjasta tulee käydä ilmi luokkatoiminnan yhteyshenkilöt, päätöksentekoon liittyvät toimintatavat, luokkatilin omistaja ja tilin käyttöön oikeutetut henkilöt sekä tiliin liitettävät palvelut muutos- ja lopetus-oikeuksineen. Myös vanhempainyhdistys voi toimia varojen hoitajana. Opettaja ei saa toimia rahastonhoitajana, eikä hänellä voi olla tilinkäyttöoikeuksia luokan tilille.

4.5 Varojen hoito

Varainkeruuta varten valitaan vanhempien joukosta halukkaat vastuuhenkilöt (2–3 henkilöä). Vastuuhenkilöt huolehtivat prosessin aikana rahojen tallettamisesta sekä siirtelystä, käytännön varainhankinnasta, kirjanpidosta ja varojen tallettamisesta. Varainhankinta ei kuulu opettajan tai koulun velvollisuuksiin, eikä opettaja voi olla vastuussa varainkeruusta tai matkatilin hoitamisesta, mutta opettajan on oltava selvillä varainhankinnan tilanteesta, matkatilin kirjanpidosta ja tilintarkastuksesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että opettaja toimii varojen keruun koordinoijana, mutta huoltajilla on vastuu toteutuksesta. Kerättävät varat tulee pitää erillään koulun budjetista.

Kaikki luokan kanssa kerätyt varat on syytä tallettaa aina mahdollisimman pian luokan tilille. Tililtä on myös helppo seurata luokan budjettia. Luokalle avatusta pankkitilistä ja sen vastuuhenkilöistä täytyy ilmoittaa myös kaupungin kirjanpitoon (pääkirjanpitäjä katri.lehtinen@taidekaupunki.fi). Vastuuhenkilöt ovat aina huoltajia, ei opettaja. Mahdollisten väärinkäytösten (esim. petos tai anastus) sattuessa kunta voi viedä rikkomuksen oikeuteen rikokseen syyllistynyttä henkilöä vastaan.

Hankitut varat talletetaan luokan nimiin avatulle pankkitilille, joka on kirjanpidon kannalta yksinkertaisin tapa hoitaa varojen talletus. Pankkitiliä ei voi avata kunnan nimellä, mutta esim. luokan nimellä (esim. Savosenmäen koulun 4B-luokka) se onnistuu. **Mänttä-Vilppulan kaupungin y-tunnusta ei saa käyttää pankkitilin avaamiseen.**

Ikävien yllätysten välttämiseksi varainhankinnan pelisäännöistä ja vastuuhenkilöistä laaditaan kirjallinen sopimus heti leirikoulun suunnittelun alkaessa. Leirikoulun aloitustamiskokouksessa (esim. vanhempainilta) laaditaan varainkeruun suunnitelma, jossa on maininta pankkitilin avaamisesta. Tämä toimii tositteena pankille siitä, että tilin avaamiseen on perusteet ja lupa. Suunnitelman pitää sisältää myös maininnat leirikoulutilin varojen käytöstä ja tilin lopettamisesta projektin päätyttyä. Vanhempien yhteisesti hyväksymä suunnitelma varainkeruun pelisäännöistä ja vastuuhenkilöistä toimitetaan rehtorin hyväksyttäväksi yhdessä leirikoulusuunnitelman kanssa.

Rahoja ei saa koskaan säilyttää koulun tiloissa, ei edes silloin, kun sinne tuodaan kuu-kausimaksut tai diskon kassa. Kannattaa huomioida, että kunnan vakuutukset eivät korvaa kouluilla säilytettävää rahaa esimerkiksi varkaustapauksessa. Varminta on siis aina viipymättä tallettaa rahat tilille. Sijoituksiin tai epävarmoihin saataviin niitä ei kannata koskaan sijoittaa.

5. VAKUUTUKSET

Leirikoulun aikana opettajalla ja oppilailla on voimassa samanlainen vakuutusturva kuin tavallisen koulupäivän aikana. Vakuutus ei sisällä oppilaiden matkatavaravakuutusta, joten vanhempia tulee informoida matkatavaravakuutuksen ottamisesta. Vakuutus ei myöskään kata leirikoulussa mukana olevia vanhempia. Koulun tarjoamien vakuutuksien lisäksi hankittavat vakuutukset voidaan maksaa leirikoulua varten kerätyistä rahoista, jos niin yhdessä päätetään.

5.1 Oppilaiden vakuutusturva

Oppilaat ovat vakuutettuja kunnan tapaturmavakuutuksella kouluajalla, opetuksen aikana, liikunta- ja välitunneilla ja kaikissa koulun järjestämissä toiminoissa ja näihin välittömästi liittyvillä meno- ja paluumatkoilla. Vakuutus kattaa myös ulkopaikkakuntalaiset oppilaat. **Jotta voidaan puhua koulun toiminnasta, tulee koulun ulkopuolisen opetuksen tai leirikoulun olla merkitty koulun vuosisuunnitelmaan.**

Leirikoulun ja koulun ulkopuolisen opetuksen aikana oppilaat ovat vakuutettuina kunnan taholta **ainoastaan tapaturman** varalta. Tapaturma on äkillinen, ulkoinen ja ruumiinvamman aiheuttava tapahtuma, joka sattuu vakuutetun tahtomatta. Tapaturmavakuutus sisältää vamman hoitokulujen korvauksen sekä haitta- ja kuolinkorvauksen. Vakuutuksessa ei ole omavastuuta ja se on voimassa kaikkialla maailmassa opetussuunnitelman mukaisten leirikoulujen tai muun koulun ulkopuolella tapahtuvan opetuksen aikana. Lääkäriin on aina hakeuduttava 14 vuorokauden sisällä tapaturmasta. Terveyskeskukseen tulee hakeutua kiireellistä hoitoa vaativien vammojen kanssa, esim. vuotavat haavat. Vakuutus korvaa sekä julkisen että yksityisen terveydenhuollon kulut.

Vakuutuksesta korvattaviin hoitokuluihin sisältyvät:

- lääkärinpalkkiot (yleis- ja erikoislääkärit)
- lääkärin määräämät lääketieteelliset tutkimukset (mm. magneettitutkimukset)
- lääkärin määräämät lääkkeet
- julkisen terveydenhuollon hoitovuorokausi- ja poliklinikkamaksut
- yksityisesti tehtävät toimenpiteet
- maksut hammasvamman tutkimuksista ja hoidosta

Matkakuluja ja fysikaalista hoitoa ei lähtökohtaisesti korvata. Tarkempia tietoja vakuutusmääristä ja -korvauksista saat oppilaan koulujen vakuutusasioiden yhteyshenkilöltä (katso kohta 5.5).

Mikäli halutaan, että oppilas on vakuutettu matkan aikana myös sairauden tai matkatavaroiden osalta, kannattaa huoltajan hankkia hänelle matkustajavakuutus. Leirikoulu on kokonaan kouluaikaa, mutta matkavakuutus voi olla tarpeellinen varsinkin, jos leirikoulu suuntautuu muualle kuin lähiympäristöön.

Ulkomaille suuntautuvassa leirikoulussa oppilailla on oltava matkustajavakuutus, koska se sisältää matkasairauden hoitokulukorvauksen lisäksi korvaukset matkan peruuntumisesta, keskeytymisestä, matkalta myöhästymisestä sekä kotiinkuljetussuojan. Ulkomailla annettava sairaanhoito voi olla kallista ja siksi on tärkeää, että on olemassa vakuutus kattamaan mahdolliset sairaustilanteet. Matkustajavakuutuksen peruuntumisturva on käytännöllinen etenkin siinä tapauksessa, mikäli oppilaan matkalle lähtö estyy esim. tapaturman tai sairastumisen takia ja hänen matkansa on jo maksettu. Tällöin omasta matkavakuutuksesta voi hakea korvauksia niistä kuluista, joita matkanjärjestäjä (esim. leirikoulun kohde) ei palauta.

Matkatavaroille voi halutessaan ottaa myös itse vakuutuksen. Kannattaa tarkistaa sisältyykö omiin vakuutuksiin jo valmiiksi matkatavaravakuutus, koska kotivakuutuksiin voi sisältyä tavaroiden vakuutus kotimaassa tai erillinen matkatavaravakuutus. Matkatavaravakuutuksen hankkiminen on syytä jättää jokaisen huoltajan varmistettavaksi ja pohdittavaksi itse. Matkatavaravakuutuksen hyvä puoli on kuitenkin se, että se sisältää yleensä matkavastuuvakuutuksen, mikä korvaa, jos vakuutettu aiheuttaa matkalla jollekin ulkopuoliselle henkilö tai esinevahingon. Yhteisesti sovittaessa myös esimerkiksi opettajan ottama määräaikainen ryhmämatkustajavakuutus on mahdollinen.

Lapsen vakuuttamisen täydentäminen on selkeintä jättää jokaisen huoltajan vastuulle, ainakin kotimaahan suuntautuvilla retkillä. Kun alussa on selkeästi selvitetty, mitä kunnan vakuutus kattaa, jätetään siten vastuu lisävakuuttamisesta huoltajalle ja vältytään riitatilanteilta myöhemmin. **Huoltajille pitää leirikoulupalavereissa tai tiedotteissa kerrata kunnan puolelta kyseisenä ajankohtana voimassa oleva vakuutusturva ja kehottaa huolehtimaan mahdollisesta lisävakuuttamisesta lapsikohtaisesti.** Voimassa olevan ja ajantasaisen vakuutusturvan voi tarkistaa sivistystoimesta. Vakuutuksista kannattaa informoida huoltajia kirjallisesti. Kun tiedottaminen tehdään kirjallisesti, jää todiste siitä, että opettaja on todella saattanut vakuutusturvan huoltajien tietoon.

5.2 Opettajien ja muun koulun henkilökunnan vakuutusturva

Opettajat ja muu koulun henkilökunta ovat työssään vakuutettuina lakisääteisellä tapaturmavakuutuksella. Vakuutus on voimassa työssä ja työstä johtuvissa olosuhteissa.

5.3 Valvojien vakuutusturva

Huoltajat eivät ole vakuutettuina retkillä Mänttä-Vilppulan kaupungin puolesta. Huoltajat ovat leirikoulussa mukana yksityishenkilöinä, joten heidän on aina huolehdittava itse omista vakuutuksistaan. Ainakin tapaturmavakuutus on suositeltava ja ulkomaille suuntautuvalla leirikoululle matkustajavakuutus samoin kuin matkatavaravakuutus.

5.4 Vakuutusturva kuljetuksissa

Opettaja tai huoltajat eivät saa kuljettaa oppilaita omilla autoillaan koulun ulkopuoliseen opetukseen liittyvillä matkoilla tai leirikoulussa. Oppilaiden kuljettaminen omalla autolla on sallittua ainoastaan pakottavissa tilanteissa, esimerkiksi hätätapauksissa.

5.5 Kunnan yhteyshenkilöt koulujen vakuutusasioissa

➤ **Vilppulankosken koulu, Kolhon koulu ja Vilppulan yhteiskoulu**

Koulusihteeri Helena Salomaa

➤ **Koskelan yläkoulu ja Mäntän lukio**

Koulusihteeri Sari Luomanperä

➤ **Savosenmäen koulu, Savosenmäen pienryhmät ja Koskelan alakoulu**

Koulusihteeri Sirpa Rikkonen

6. ONGELMATILANTEITA

6.1 Oppilas tai huoltaja ei halua osallistua varainhankintaan

Oppilaalle ja huoltajalle on vapaaehtoista osallistua leirikouluun liittyvään rahankeruuseen. Opettajan kannattaakin pitää heti leirikoulun suunnittelun alkaessa huoltajille palaveri, jossa punnitaan yhteinen innostus leirikouluhankkeeseen. Tällöin olisi myös hyvä pyytää kirjallinen esisopimus siitä, että kaikki haluavat sitoutua projektiin. Kirjallinen lupaus auttaa myöhemmin mahdollisissa kiistatilanteissa. Huoltajille voi muistuttaa, että ilman yhteistyötä ja rahoituksen hankkimista luokka ei saa mahdollisuutta leirikouluelämykseen ja kaikkien panos on tärkeä hankkeen onnistumiselle. Mikäli oppilas tai huoltaja kieltäytyy esim. tuomasta suoraan kerättyä maksua yksittäistä retkeä tai leirikoulua varten vedoten perusopetuksen maksuttomuuteen, on oppilas silti otettava retkelle mukaan.

6.2 Oppilaan osallistuminen estyy

Opettaja ei saa rangaistuksena evätä oppilaan osallistumista leirikouluun tämän aiemman huonon käytöksen vuoksi. Mikäli oppilas on opettajan/koulun mielestä leirikoululle selkeä turvallisuusriski, opettaja voi suositella huoltajille, että oppilas jäisi leirikoulun ajaksi opiskelemaan kouluun. Tämän kaltaisessa tapauksessa on hyvä sopia asiasta kirjallisesti huoltajien kanssa, jotta vältytään epäselvyyksiltä ja riitatilanteilta myöhemmin. Kaikille kouluun jääville oppilaille täytyy järjestää leirikoulun ajaksi korvaavaa opetusta. Vaihtoehtoisesti opettaja voi perua koko matkan.

6.3 Huoltajan/valvojan osallistuminen estyy

Joskus leirikouluun valvojaksi ilmoittautunut huoltaja peruukin lähtönsä. Nämä tilanteet ovat kiusallisia sen vuoksi, että huoltajat on jo laskettu matkan päälukuun mukaan ja näin myös kustannuksiin. Näissä tilanteissa voidaan menetellä esimerkiksi niin, että suunnitteluvaiheessa pyydetään sitova ilmoittautuminen mukaan lähteviltä huoltajilta ja täten myös kustannusvastuu on heillä. Joten mikäli huoltaja peruu sitovan ilmoittautumisen jälkeen lähtönsä, on hän velvollinen maksamaan osuutensa matkasta.

6.4 Oppilas rikkoo leirikoulun sääntöjä

Oppilaat ovat leirikoulussakin ollessaan koulun järjestyssääntöjen ja ohjeiden velvoittamia. Leirikoulua varten laaditaan lisäksi kirjalliset säännöt ja sopimus, jonka allekirjoittavat sekä opettaja, oppilas että huoltaja. Sääntöjä rikkova oppilas voidaan leirikoulusäännöissä sopia palautettavaksi kotiin kesken leirikoulun. Rehtori tekee päätöksen oppilaan leirikoulun keskeyttämisestä saatujen selvitysten perusteella. Opetuksen järjestäjän edustajien tulee huolehtia, että kotiuttaminen tapahtuu turvallisesti ja, että oppilaalla on saattaja sekä vastaanottaja. Tästä ei kuitenkaan saa koitua kustannuksia

vanhemmille, vaan mahdolliset kustannukset voidaan maksaa esimerkiksi yhdessä kerätyistä varoista. Palautettaessa oppilas kesken leirikoulun, tulee opettajan olla yhteydessä oppilaan vanhempiin ja sopia, kuinka kotiinpaluu on paras järjestää. Kotiin lähettäminen ei kuitenkaan ole koskaan ensisijainen keino puuttua ongelmiin, vaan ongelma olisi hyvä pyrkiä ensin selvittämään ja sopimaan oppilaan kanssa leirikoulukohteessa. Sääntöjen rikkomisesta johtuvassa leirikoulun keskeytyksessä, oppilaan leirikoulumaksuja ei palauteta.

7. MUUTA TÄRKEÄÄ MUISTETTAVAA

- Tarvitaanko retken toiminnoissa mahdollisia lupia, esim. viranomaisten tai maanomistajien?
- Leiriläisten nimilistoja tarvitaan moneen paikkaan kuten vakuutuksiin, leirikouluyrittäjälle, ohjaajille ja majoitustiloihin.
 - Muistettava tietosuojaperiaatteet henkilötietojen käsittelyssä:
 - henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti, luottamuksellisesti ja turvallisesti,
 - kerättävä ja käsiteltävä vain tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten,
 - kerättävä vain tarpeellinen määrä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukseen nähden,
 - säilytettävä ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten.
- Tarvitaanko leiritodistuksia, diplomeja tai lahjoja leiripaikkaan tai eri henkilöille?
- Kirjoitetaanko leirikoulusta matkapäiväkirjaa tai blogia vai laaditaanko raportti?
- Miten kokemusten hyödyntäminen onnistuu jälkeinpäin koulutyössä?
- Leirikoulutilin lopettaminen projektin päätyttyä

8. LEIRIKOULUN JÄLKEEN

Leirikoulun jälkeen on hyvä pitää oppilaille palautekeskustelu ja pyytää palaute myös kirjallisena. Palaute projektin onnistumisesta kannattaa pyytää myös huoltajilta. Nämä palautteet auttavat jatkossa opettajaa ja koulua leirikoulujen suunnittelussa. Etenkin palautteet, jotka koskevat varainhankinnan onnistumista, ovat tärkeitä, koska se on väistämättä leirikouluhankkeen pisin ja eniten yhteisiä ponnistuksia vaativa prosessi.

Leirikoulun antia voidaan koulutyössä hyödyntää hyvin monella tavalla. Kokemuksista voidaan keskustella ja niistä voidaan ammentaa aiheita niin kirjoittamiseen, kuvaamataitoon kuin muihinkin aineisiin. Leirikoulusta voi myös esimerkiksi kuvata videon, jota voidaan myöhemmin katsella ja näin muistella yhteisiä hetkiä.

9. HYÖDYLLISIÄ INTERNET-LINKKEJÄ LEIRIKOULUN JA RETKIEN SUUNNITTELUUN

Kaikki Suomen leirikoulu yhdistyksen jäsenyhdistykset kartalle listattuna ja paljon hyödyllistä tietoa leirikoulun järjestäjälle:

- <https://www.leirikoululahettilas.fi/fi/leirikoulukeskukset>

Luokkaretken tai leirikoulun suunnitteluun tarkoitettu sivusto:

- <http://www.luokkis.com/>

Lisätietoja liittyen leirikoulun varainhankintaan:

Suomen Vanhempainliitto:

- <https://vanhempainliitto.fi/vanhempaintoimijoille/leirikouluja-koskeva-ohjeistus-vanhemmille/>

Opetushallitus:

- <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/koulun-retket-ja-leirikoulut>

10. LOMAKKEET

Liitteenä hyödyllisiä lomakkeita:

Leirikoulun tai retken toimintasuunnitelma

Varainkeruun suunnitelma

Leirikoulu- ja varainkeruulupa

Leirikoulusopimus

Pakkauslista leirikouluun

Pukeutumisohteja

(Valmistelussa on hyödynnetty leirikoululahettilas.fi ja luokkis.com –sivustoja sekä Itä-Suomen yliopiston kurssityötä ”Opas opintoretkien järjestämiseen”)

LEIRIKOULUN TAI RETKEN TOIMINTASUUNNITELMA

Koulu: _____ Luokka: _____

Muoto: Leirikoulu Retki

Ajankohta:	
Retken kohde:	
Retken johtaja:	
Valvovat opettajat:	
Muut valvojat (huoltajat):	
Matkareitti, järjestelyt ja ohjelma pääkohdittain (tai liitteenä):	
Majoitus ja ruokailu:	
Oppilaat (kpl):	Osallistuu _____ Ei osallistu _____
Opetustavoitteet:	
Turvallisuusjärjestelyt:	
Vakuutukset:	
Kustannusarvio ja rahoitus: <ul style="list-style-type: none"> - Koko retken osalta - opetushenkilöstön virkamatkakorvausten osalta (onko talousarviossa?) 	
Retkeen osallistumattomien opetusjärjestelyt:	
Muuta huomioitavaa:	

Liitteenä luokan varainkeruun suunnitelma.

Rehtori hyväksynyt Mänttä-Vilppulassa ____/____ 202__

Rehtorin allekirjoitus _____

VARAINKERUUN SUUNNITELMA

Toimitetaan rehtorille leirikoulusuunnitelman liitteenä.

Koulu _____ Luokka _____

VARAINKERUUN YHTEISET PELISÄÄNNÖT:

Vastuuhenkilöt (2-3 huoltajaa):	
Pankkitilin avaaminen:	
Leirikoulutilin varojen käytön suunnitelma:	
Suunnitelma ylijäävien varojen käytöstä:	
Suunnitelma leirikoulutilin lopettamisesta (kuka vastaa/ajankohta):	

Käsitelty ja hyväksytty leirikoulun aloittamiskokouksessa: ____ / ____ / 202__

Rehtori hyväksynyt ____ / ____ / 202__

LEIRIKOULU- JA VARAINKERUULUPA

Oppilaan huoltaja (huoltajat) täyttää ja allekirjoittaa

Lapseni _____ saa osallistua leirikouluun, joka pidetään

___. - ___.20__. Leirikoulupaikkana toimii _____.

Lapsellani on jokin turvallisuuden kannalta huomioitava seikka kuten allergia, sairaus, puutteellinen uimataito, lääkehoito, erityisruokavalio tms.

Lapsemme saa osallistua leirikouluun liittyvään varainkeruuseen.

- Kyllä
- Ei

Olen itse tarvittaessa valmis osallistumaan leirikouluun liittyvään varainkeruuseen (esim. talkoot, myyjäiset).

- Kyllä
- Ei

Olen tavoitettavissa puhelinnumerosta: _____

Kotiosoite: _____

Päiväys: _____

Huoltajan (huoltajien) allekirjoitus: _____

Huoltajan (huoltajien) nimenselvennys: _____

LEIRIKOULUSOPIMUS

1(3)

Leirikoulu on koulua, vaikka se toteutetaan normaalista koulutyöstä poiketen koulun ulkopuolella. Leirikoulu merkitään koulun opetussuunnitelmaan perustuvaan vuosisuunnitelmaan ja sen osana se on koulun toimintaa.

Leirikoulu alkaa siitä, kun lähdetään koulun pihasta ja se kestää siihen asti, kun palataan koulun pihaan. Leirikoulussa ja sen aikana sovelletaan kaikkia koulussakin noudatettavia sääntöjä, määräyksiä ja menettelytapoja ottaen huomioon kuitenkin olosuhteet. Koulun järjestyssääntöt ovat voimassa myös leirikoulun aikana.

Mukana olevat **opettajat** ovat leirikoulussakin opettajina kaikkine oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Heillä on samat oikeudet kuin koulussakin ryhtyä toimenpiteisiin turvallisen opiskeluympäristön takaamiseksi ja oppilaiden ojentamiseksi.

Oppilaat ovat velvollisia noudattamaan kaikkia opettajan antamia ohjeita koko leirikoulun ajan, vuorokauden ympäri.

Leirikoulussa mukana olevat **huoltajat** ovat seuraamassa leirikoulua ja tarvittaessa siitä erikseen sovittaessa avustamassa valvonnassa. Heillä ei ole opettajille kuuluvia oikeuksia, vaan heidän on ongelmatapauksissa pyydettävä mukana olevien opettajien ohjeita ja apua. Huoltajilla ei ole oikeutta järjestää leirikoulun aikana lapsilleen omaa ohjelmaa, vaan leirikoulu toteutetaan leirikoulusuunnitelman ja opettajan päättämällä tavalla.

POIKKEUKSELLISEN TOTEUTTAMISPAIKAN JA OLOSUHTEIDEN JOHDOSTA LEIRIKOULUSSA TÄSMENNETÄÄN VIELÄ SEURAAVIA SÄÄNTÖJÄ JA MENETTELYTAPOJA:

Alkoholin ja huumaavien aineiden käyttö on kielletty. Kielto koskee koko leirikoulun aikaa lähdöstä paluuseen.

Tupakointi ja muiden tupakkatuotteiden käyttö on kielletty koko leirikoulun ajan aivan samalla tavoin kuin koulussa.

Koko leirikoulu-aika on koulunkäyntiä, joten leirikoulussa ei ole sellaista vapaa-aikaa, jonka aikana näistä säännöistä poikettaisiin.

Leirikoulun aikana noudatetaan koulun järjestyssääntöjä ja opettajien antamia ohjeita ja kieltoja.

Jos leirikoulun aikana on valvomatonta aikaa, jolloin oppilaat voivat tutustua leirikoulukohteeseen ilman opettajan läsnäoloa, oppilaiden turvallisuuden takaamiseksi ryhmissä tulisi olla toimivia matkapuhelimia, joihin on tallennettuna opettajan matkapuhelimen numero. Samoin opettajalla olisi oltava mahdollisimman monen ryhmän oppilaan matkapuhelimen numero, jotta hän voi valvoa ryhmien oppilaiden turvallisuutta.

Jollei opettajalla tai oppilailla ole matkapuhelimia, opettaja voi harkitessaan päättää, että oppilaat kokoontuvat tiettyinä aikoina sovittuun paikkaan, jossa opettaja voi varmistua oppilaiden turvallisuudesta.

Majoitustiloihin on saavuttava klo ja hiljaisuus tiloissa on klo _____ ellei tapauskohtaisesti ole muuta sovittu.

Opettajat ja valvontatehtävissä olevat huoltajat tarkastavat, että kaikki ovat saapuneet majoitustiloihin määräaikaan mennessä. Majoitustiloista ei saa poistua saapumisen varmistamisen jälkeen ennen seuraavan aamun herätystä ja aamiaista. Majoitustiloihin ei saa viedä vieraita.

MENETTELYTAVAT JA SEURAAMUKSET SÄÄNTÖJEN RIKKOMISEN JÄLKEEN:

Jos oppilaan epäillään nauttineen alkoholia, huumeita tai muita päihdyttäviä aineita, opettajat ottavat asianomaisen oppilaan tarkastettavaksi. Jos oppilas kiistää epäilyn, mutta opettajilla on havaintojensa johdosta perusteltua aihetta epäillä käyttöä, he voivat oppilaan suostumuksella puhalluttaa tämän ja saattaa hänet terveydenhuollon ammattihenkilöstön tutkittavaksi terveydentilan selvittämiseksi.

Puhalluttamisen tai muun terveydentilan selvittämisen täytyy perustua vapaaehtoisuuteen ja siihen sovelletaan samoja menettelytapoja ja -rajoitteita kuin koulussa tapahtuvaan puhalluttamiseen ja terveydentilan selvittämiseen.

Jos oppilaan todetaan käyttäneen alkoholia, huumeita tai muita päihdyttäviä aineita, opettajilla on oikeus yhteisellä päätöksellä lähettää oppilas viipymättä kotiin kesken leirikoulun.

Ennen päätöstä asiasta on hankittava tarvittava selvitys päätöksen perusteeksi. Lisäksi oppilasta on kuultava ennen päätöksen tekemistä. Myös huoltajille on pyrittävä tarjoamaan tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöstä.

Päätöksen jälkeen oppilaan vanhemmille on pyrittävä saattamaan tieto päätöksestä ja kotiin lähettämisen yksityiskohdista vastaanottamisen varmistamiseksi. Oppilas on toimitettava turvallisella tavalla kotimatalle ja hänelle on hankittava tarvittavat liput.

Tarvittaessa oppilaalle järjestetään saattaja kulkuneuvoon pääsyn varmistamiseksi. Edelleen on huolehdittava, että määränpäässä on vastaanottaja, joka huolehtii tai järjestää kuljetuksen kotiin.

Oppilas on velvollinen noudattamaan opettajien sekä kuljetuksesta vastaavien ohjeita ja määräyksiä.

Samoin voidaan menetellä, jos oppilas ei noudata leirikoulun edellä kirjoitettuja tai ohjeissa viitattuja sääntöjä tai opettajan ohjeita. Erityisen raskauttavaa on toiminta tai laiminlyönnit, jotka saattavat vaarantaa leirikouluun osallistuvien turvallisuuden tai leirikoulun ohjelman mukaisen etenemisen.

Oppilaat sitoutuvat allekirjoituksellaan noudattamaan edellä mainittuja sääntöjä ja hyväksyvät menettelytavat ja seuraamukset.

Oppilaan huoltaja täyttää ja allekirjoittaa

Olen perehtynyt leirikoulua ja siihen liittyviä matkoja koskeviin käyttäytymissääntöihin sekä toimenpiteisiin, joita sääntöjen rikkomisesta voi seurata. Mikäli lapseni ei noudata leirikoulusääntöjä vaan tekee leirikoulussa vakavan rikkeen, hyväksyn että hänet voidaan lähettää kotiin kesken leirikoulun. Olen keskustellut leirikouluun lähtevän lapseni kanssa leirikouluun lähtemisestä ja siihen liittyvien pelisääntöjen noudattamisen tärkeydestä.

Leirikoulun ajan olen tavoitettavissa numerosta: _____

Päiväys: _____

Huoltajan allekirjoitus: _____

Huoltajan nimenselvennys: _____

Oppilas täyttää ja allekirjoittaa

Olen tutustunut leirikoulua ja siihen liittyviä matkoja koskeviin yhteisiin pelisääntöihin ja sitoudun noudattamaan niitä. Lisäksi noudatan muita opettajan, leirikoulun henkilökunnan tai valvojen antamia ohjeita. Leirikoulussa käyttäydyn asiallisesti ja huomaavaisesti kaikkia ihmisiä kohtaan. Kunnioitan omaa sekä muiden omaisuutta ja kohtelen luontoa kunnioittavasti. Omalla hyvällä käytökselläni mahdollistan leirikoulun, jossa kaikki voivat viihtyä ja oppia.

Päiväys: _____

Oppilaan allekirjoitus: _____

Oppilaan nimenselvennys: _____

PAKKAUSLISTA LEIRIKOULUUN

Vaatetus:

- Alusvaatteet ja sukkia joka päivälle, yöpaita
- Välikerrasto
- Riittävän monet vaihtovaatteet (riippuen leirikoulun pituudesta)
- Yksi lämpimämpi pusero kuten villapaita tai fleece
- Oloasu tai muu mukava vaatetus vapaa-aikaan
- Ulkoliikuntavaatteet (mielellään vedenpitävät)
- Sadeasu ja sateenvarjo
- Uimapuku, uimalasit ja uimapyyhe
- Pipo, käsineet ja villasukat
- Lenkkarit ja kumisaappaat
- Pieni reppu retkiä varten

Elektroniikka:

- Puhelin ja laturi
- Kamera (sopimuksen mukaan)
- Taskulamppu

Muut:

- Muistiinpanovälineet: kynä, kumi, viivoitin, vihko
- Pyyhe ja vuodevaatteet tai makuupussi (mikäli leirikoulu ei tarjoa)
- Hygieniatuotteet: hammasharja ja -tahna, deodorantti, shampoo ym.
- Henkilökohtaiset lääkkeet ja niihin liittyvät ohjeet
- Pientä naposteltavaa (sopimuksen mukaan)
- Rahaa (sopimuksen mukaan)
- Iltalukemista
- Juomapullo
- Aurinkolasit, aurinkorasva
- Passi ja muut tarvittavat asiakirjat (mikäli leirikoulu tapahtuu ulkomailla)

NAUTI OLOSTASI

SÄÄSSÄ KUIN SÄÄSSÄ! On eri asia olla ulkona tuntikaupalla kuin juosta bussista kouluun.

Useamman tunnin ulkoiluun tarvitaan parempi vaatetus kuin koulumatkoille ja välitunneille. Varjainen metsä on huomattavasti kylmempi kuin aurinkoinen koulun piha. Toiminnallisissa tehtävissä liikutaan paljon, mutta välillä on aikoja, jolloin seistään paikallaan. Paikallaan ollessa tulee nopeammin kylmä kuin koko ajan liikkeellä ollessa.

Pukeutuessa ulkoilua varten kannattaa mieluummin pukea monta kerrosta vaatteita kuin yksi tai kaksi hyvin paksua vaatekertaa. Alin vaatekerros on ihonmyötäinen ja siirtää kosteuden pois iholta, välikerros lämmittää (esim. villa ja fleece) ja päällimmäinen kerros suojaa tuulelta. Välikerroksia lisätään tarpeen ja sään mukaan. Muista myös sadetakki ja kumisaappaat sadesäällä!

Viileällä säällä voi laittaa paksun paidan, lämpimät lapaset ja varasukat reppuun, jotta ne voi pukea tarvittaessa. Jos pukee lähtiessä liian lämpimästi, tulee liikkuessa hikiseksi. Kun hikisenä seisoo, tulee kylmä nopeasti, jos ei ole varavaatteita puettavaksi.

Huolehdi myös siitä, että kenkiin mahtuu villasukat. Jalat on hyvä pitää kuivana ja vaihtaa sukat sekä kuivattaa kengät aina kun mahdollista. Käsiin puetaan lämpötilaan sopivat hanskat ja kaulaan huivi tai kauluri.

Päästä haihtuu paljon lämpöä. Pipo kannattaa laittaa päähän jo viileillä kevät- ja syyspäivillä lippiksen tai huivin sijaan. Talvella ohut pipo ei riitä, vaan tarvitaan kypärämyssy pipon lisäksi tai korvaläpällinen paksu hattu.

Muista, että tuulisena päivänä tuntuu kylmemmältä kuin lämpömittari näyttää!

KEVÄT ja SYKSY

2(2)

Pue 2-3 kerrosta vaatteita.

Alimmaiseksi:

- t-paita, kerrastopaita tai poolopaita
- pitkät kerrastohousut tai legginsit

Päälle:

- paksumpi pitkähihainen (esim. huppari)
- villasukat tai villapohjasukat

Ulkovaatteet:

- tuultapitävä, vuorellinen takki, sateella sadetakki
- tuultapitävät, vuorelliset housut, sateella sadehousut
- lenkkarit tai retkikengät, sateella saappaat
- ohut pipo
- hansikkaat
- kaulahuivi

TALVI

Pue 3-5 kerrosta vaatteita.

Alimmaiseksi:

- t-paita, kerrastopaita tai poolopaita
- pitkät kerrastohousut tai legginsit

Välikerros:

- paksu kerrasto, jos kova pakkanen
- sukat tai villapohjasukat

Ulkovaatteet:

- toppatakki, mitä kylmempi ilma, sitä lämpimämpi takki
- ulkohousut, mitä kylmempi ilma, sitä lämpimämpi
- talvikengät
- kypärämyssy ja pipo tai paksu, korvia ja poskia suojaava talvihattu
- toppahansikkaat tai sormikkaat + lapaset
- kaulahuivi

Reppuun:

- varakäsineet
- villasukat
- paksu paita / villapaita

